

VSKO

Dienst Nascholing
en Internationalisering

Universiteit
Antwerpen

Datagebruik in het kader van kwaliteitsontwikkeling:

Verantwoord datageletterdheid ontwikkelen

Tweede plenaire studiedag
januari 2015

namiddag: bevestigingen met vragenlijsten

Nascholars:

Jerissa de Bilde
Greet Engelbeen
Katrien Claes
Nele Goethals

Projectleiding:

Diane Jacobs
Paul Mahieu

Inhoud

Doelstellingen.....	3
1. Mogelijkheden bij bevestigingen met vragenlijsten.....	3
2. De doelgroep	6
Bereik je de volledige doelgroep?	6
Bevraag je een populatie of een steekproef?	7
Hoe kan je ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen de vragenlijst willen invullen?	8
3. Een bevestiging opzetten.....	9
STAP 1: De begrippen uit de uitgangsvraag operationaliseren.....	9
STAP 2: de vragen en antwoordschalen uitwerken.	11
STAP 3: de vragenlijst samenstellen en uittesten.	17
STAP 4: de bevestiging organiseren en opvolgen.....	18
4. Analyse van de resultaten van de bevestiging.....	19
a. Voorbereiding van de analyses	20
b. Analyseren van frequenties.....	21
c. Analysetechnieken afstemmen op vragen en antwoordschalen.	24
CHECKLIST.....	27
BIBLIOGRAFIE	30

Bevragingen met vragenlijsten

Doelstellingen

- We gaan de mogelijkheden van het werken met vragenlijsten na.
- We analyseren bestaande vragenlijsten.
- We leren hoe we nieuwe vragenlijsten kunnen opmaken, met aandacht voor het formuleren van items en het gebruik van schalen. We denken na over de manier van afname van een vragenlijst.
- We bekijken hoe we de data uit bevragingen kunnen verwerken en analyseren.

1. Mogelijkheden bij bevragingen met vragenlijsten

Een vragenlijst is een systematische bevraging van personen over één of meer onderwerpen. De bevroegde personen worden ook wel respondenten genoemd. Je kiest voor het werken met bevragingen als je gegevens bij **een groot aantal** mensen wil verzamelen. **De voordelen van het opzetten** van een bevraging zijn dat je heel snel en op een goedkope manier een grote groep kunt bereiken, je verwerft op die manier op korte tijd veel informatie over een groot aantal onderwerpen. De resultaten zijn bovendien relatief eenvoudig te analyseren. De deelnemers kunnen het gevoel hebben anoniem te antwoorden, waardoor je minder sociaal wenselijke antwoorden verkrijgt. **De nadelen** zijn dan weer dat een bevraging niet geschikt is om open en complexe vragen beantwoord te krijgen. Je kan geen extra uitleg geven of bijvragen. Gebruik bevragingen niet te vaak. Indien leerlingen, leerkrachten of ouders té vaak een vragenlijst voorgeschooteld krijgen, bekom je een lage respons vanuit een vragenlijst-moeheid.

Met een bevraging kun je zowel **kennis en gedragingen** nagaan als **de perceptie of de mening** van de deelnemers. Bij het vragen naar kennis en gedragingen moet je er rekening mee houden dat de deelnemers dit moeten oproepen uit het geheugen, dit maakt dat er een foutenmarge in het resultaat zal zitten. Wanneer het gaat over gedrag is een observatie in principe een betere methode. Bij het vragen naar een mening ontstaan er minder fouten vanuit het niet meer herinneren. Het antwoord is gevoelig voor de manier waarop naar de eigen mening gevraagd wordt.

Je kan door het opzetten van een bevraging proberen een beeld te krijgen van de mate waarin een bepaald fenomeen zich voordoet (**frequentievragen**), of er een verschil is tussen leerlingen voor een bepaalde variabele (**verschilvragen**) en de mate waarin bepaalde variabelen samenhangen (**samenhangvragen**).

Oefening

We voeren een bevraging uit naar de mate waarin leerlingen zich gepest voelen. Formuleer hieronder een mogelijke frequentievraag, een verschilvraag en een samenhangvraag die vanuit de analyse van de resultaten van de bevraging beantwoord kunnen worden.

.....
.....
.....
.....

Zo kun je via een bevraging nagaan hoeveel leerlingen zich in de afgelopen maand gepest voelden (frequentievragen). Je kunt met de resultaten van een bevraging nagaan of er een verschil is tussen leerlingen van een verschillend leerjaar voor de mate waarin ze zich gepest voelen. Je zou ook kunnen nagaan of er een samenhang is tussen de variabele 'zich gepest voelen' en 'afwezigheid op school'. Bij die laatste vraag kun je enkel nagaan of er een relatie is tussen 'zich gepest voelen' en 'afwezigheid', je kunt geen uitspraak doen over de causale relatie tussen de variabelen. Je hebt immers geen zekerheid over de tijdsvolgorde (zo is het mogelijk dat de jongere vaak afwezig is en de medeleerlingen die de schriften bijhouden vanuit de bijkomende verwachtingen de jongere pesten). Je weet ook niet of er geen derde variabele in het spel is. Een experiment opzetten is hier geen optie.

Je kan ervoor kiezen om een bevraging af te nemen op **één bepaald moment**, met een eenmalige vragenlijst. Het resultaat is dan ook een momentopname. Toch kan je op die manier zicht krijgen op de evolutie van kenmerken van een fenomeen. Zo kun je het pestgedrag bekijken bij leerlingen van de eerste graad en die vergelijken met de derde graad. Een andere mogelijkheid is om de ontwikkeling in kaart te brengen door een bevraging **om de x aantal jaar te hernemen**. Zo kan het heel zinvol zijn om een tevredenheidsvragenlijst zonder al te veel aanpassingen om de drie jaar af te nemen. Indien je de bevraging rond pesten op school afneemt, kun je nagaan welke ontwikkeling het pestgedrag heeft in vergelijking met vroeger. Hou bij het ontwerp van de vragenlijst rekening met deze keuze.

Hoort een bevraging bij **kwantitatief of kwalitatief onderzoek**?

Oefening

Is het werken met een vragenlijst een vorm van kwantitatief of kwalitatief onderzoek?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Die scheiding is niet altijd even duidelijk. In een bevraging kun je zowel **gesloten** als **open** vragen opnemen. Zo kun je aan de zesdejaars een vragenlijst voorleggen rond 'motivatie en keuzes bij het verder studeren'.

Daarbij leg je stellingen voor. In welke mate bent u het eens met volgende stellingen (duid aan van 1 tot 5): 'ik studeer omdat dit mij de toegang geeft tot een interessante job'. Dergelijke vraag is kwantitatief van aard en kan ook met die analysemethodiek benaderd worden.

Een andere mogelijkheid is dat je ook een vraag stelt 'zijn er naast die stellingen nog redenen voor u om verder te studeren?' Daarbij geef je ruimte om een antwoord in te vullen. Deze vraag heeft een andere analysemethodiek nodig en is eerder kwalitatief van aard.

Vaak gaat men er voor kiezen om een vraag te bekijken vanuit **verschillende dataverzamelingsmethodieken**. Zo kan een bevraging met vragenlijst gebruikt worden, naast een interview, een observatie, een studie van bestaande documenten.

2. De doelgroep

Bereik je de volledige doelgroep?

Je zal er wellicht nooit in slagen om alle leden van de populatie te bevragen.

Oefening

Vormen volgende redenen van 'uitval' een probleem?

Bij de bevraging van leerlingen van de tweede graad waren 15 leerlingen ziek.

.....

We zetten een ouderbevraging op die we digitaal afnemen. We missen die ouders zonder internetverbinding en diegene die moeilijk Nederlands lezen. We stellen vast dat dit voornamelijk de ouders van OKAN leerlingen zijn.

.....

We zetten een bevraging op rond de tevredenheid over een gebruikte wiskundemethode. We nemen die bevraging af op de pedagogische studiedag. Alle leerkrachten van het tweede jaar zijn niet aanwezig omdat zij deelnemen aan een overleg bij de scholengemeenschap.

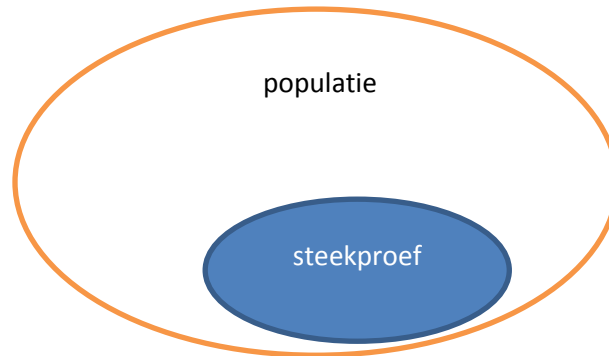
.....

Het is belangrijk na te gaan of de deelnemers aan de bevraging een representatief deel vormen. Als je uitspraken wil doen over de volledige populatie, dan moeten diegene die de vragenlijst invulden **niet wezenlijk verschillen** van diegene die dat niet deden. Je kan dit nagaan door een (beperkt aantal) van diegene die niet deelnamen aan de bevraging van naderbij te bekijken.

Let er ook op dat je door jouw opzet van de bevraging niet zelf zorgt voor **een systematische uitsluiting van een doelgroep**. Als je een ouderbevraging opzet door de mensen na het oudercontact aan te spreken om een vragenlijst in te vullen, bekom je vertekening van de resultaten. Als je een digitale afname plant, mis je die ouders zonder internetverbinding.

Bevraag je een populatie of een steekproef?

Je kan ervoor kiezen om **alle leerlingen van de school**, of van een afdeling te bevragen, of alle leerkrachten, of alle ouders. In dat geval kunnen we stellen dat de hele populatie bevraagd wordt. Je kan er ook voor kiezen om **een steekproef te trekken binnen de populatie**. Dit doe je omdat het niet haalbaar is om alle leerlingen (of leerkrachten of ouders) te bevragen.

Op basis van die steekproef probeer je dan een uitspraak te doen over de hele populatie. Als de steekproef aan een aantal voorwaarden voldoet, kun je vrij nauwkeurige voorspellingen doen over de populatie. Daartoe heb je een bijzondere vorm van statistiek nodig, **inferentiële of inductieve statistiek**.

In het geval je werkt met **de volledige populatie** kun je je beperken tot **beschrijvende** statistiek. Zo is bijv. het gemiddelde berekend in een bevraging van de hele populatie ook het werkelijke gemiddelde (op voorwaarde dat je niet teveel missende gegevens hebt). Bij een steekproef is het gemiddelde slechts een schatting van het populatiegemiddelde en zou het resultaat anders zijn als je een andere steekproef zou getrokken hebben. Je moet dus steeds met een foutenmarge rekening houden als je een steekproef trekt. Dit geldt voor alle statistische maten (zowel centrum- als spreidingmaten).

Bij het trekken van een steekproef moeten alle leden van een populatie evenveel kans hebben om in de steekproef terecht te komen. We spreken dan van **een enkelvoudige aselechte steekproef**. Je legt een lijst aan met alle leden van de populatie (een namenlijst van alle ouders bijv.). Je geeft alle leden een cijfer. Op internet vind je verschillende programma's die toelaten om willekeurige getallen te trekken (bijv. <http://randomizer.org>).

Hoe groot de steekproef moet zijn is niet zo eenvoudig te beantwoorden. Dit hangt af van de heterogeniteit van de populatie (hoe heterogener, hoe groter de steekproef) en van de vereiste nauwkeurigheid. Hoe groter de steekproef hoe zekerder je bent van het resultaat. Op internet vind je steekproefcalculatoren (www.journalinks.be/steekproef en <https://www.statpac.com/>). Die programma's maken gebruik van jouw keuzes op vlak van betrouwbaarheid (vaak 95% in menswetenschappen) en de foutenmarge die je toelaat.

Hoe kan je ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen de vragenlijst willen invullen?

Oefening

Welke factoren zorgen ervoor dat jij ingaat op de vraag om een enquête in te vullen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Je kan op verschillende tijdstippen de mensen warm maken voor de bevraging. Het is goed dat de directeur of een leraar verwijst naar **het belang en de doelstellingen** ervan.

Ook een goede **introdunctiebrief** bij de enquête kan hier aan bijdragen. Zo geef je best uitleg in een inleidende brief over de relevantie en de doelstellingen van de vragenlijst. Waarom neem je de bevraging af? Wat ga je doen met de resultaten? Wie gaf opdracht voor de bevraging? Geef ook informatie over de manier waarop de gegevens verwerkt zullen worden. Wie ziet de ingevulde vragenlijsten? Hoe wordt de anonimiteit gewaarborgd? Geef ook aan hoeveel tijd het beantwoorden vraagt. Indien je belangrijke instructies hebt, kun je die ook opnemen in de introductiebrief (bijv. druk zeker op de knop 'verzenden' vooraleer je het venster sluit bij een digitale afname).

Je kan meegeven dat de gegevens **anoniem** of **vertrouwelijk** zullen behandeld worden. Soms is het niet mogelijk om anoniem te werken. Indien je dezelfde leerkrachten of leerlingen een tweede keer wil bevragen om een evolutie in kaart te brengen (bij longitudinaal onderzoek) kun je niet anoniem te werk gaan. Je wil de antwoorden op verschillende tijdstippen vergelijken. Vermeld die reden, maar geef aan dat je vertrouwelijk om gaat met de ingevulde vragenlijsten. In dat geval ga je bij de verwerking de persoonsgegevens los koppelen van de antwoorden.

Zo kun je er ook voor kiezen om bij te houden wie de ingevulde enquête al indiende om gericht te kunnen **herinneren**. Indien je de bevraging digitaal afneemt kunnen sommige programma's voor je bijhouden wie de vragenlijst invulde en wie niet. Het programma stuurt dan op jouw vraag herinneringen.

Zorg ervoor dat je de **introdunctiebrief** en de **vragenlijst niet te lang** maakt. Vermeld de (correcte) deelnametijd in de introductiebrief. **Verzorg de vormgeving**, bedenk een sprekende titel en gebruik een aangename lay-out. Pas het taalgebruik aan aan de doelgroep.

3. Een bevraging opzetten

Bij de ontwikkeling van een vragenlijst kunnen we verschillende fases onderscheiden:

Als uitgangspunt heb je **een goede onderzoeksvraag** nodig. In schoolsessie 1 werd aandacht besteed aan de ontwikkeling van een goede vraag. Er werd ook dieper ingegaan op een aantal kwaliteitscriteria waaraan je een onderzoeksvraag kunt onderwerpen.

Daarna is het belangrijk om **kritisch** na te denken over welk **de meest geschikte manier** is om tot een correct antwoord op die vraag te komen. Zo kun je ervoor kiezen om bestaande documenten te analyseren, een observatie uit te voeren, een interview af te nemen of een bevraging op te zetten (zie oefening voormiddagsessie).

Indien je kiest voor een bevraging, is het zinvol om eerst na te gaan of er geen vragenlijsten ter beschikking zijn. Het ontwikkelen van een eigen vragenlijst is een tijdsintensieve en niet zo gemakkelijke opgave. Ga dus eerst op zoek naar **bestaande vragenlijsten** die je eventueel aanpast aan jouw specifieke vraag.

Indien je een eigen vragenlijst ontwikkelt kunnen **volgende stappen** onderscheiden worden:

- Stap 1: de begrippen uit de uitgangsvraag operationaliseren
- Stap 2: de vragen en antwoordschalen uitwerken
- Stap 3: de vragenlijst samenstellen en uittesten
- Stap 4: de bevraging organiseren en opvolgen.

STAP 1: De begrippen uit de uitgangsvraag operationaliseren.

In deze stap ga je de algemene concepten uit de vraag concreet maken. Je gaat op zoek naar de definitie en verschillende dimensies van een begrip. Daarnaast proberen we meetbare en beoordeelbare criteria te formuleren. Je doet dit best samen met een team. Heel wat concepten zijn in onderwijskundige literatuur uitgewerkt. De wetenschappers in kwestie hebben vaak heel wat tijd en professionaliteit geïnvesteerd in de ontwikkeling. Aarzel dus niet om je op hun resultaat te baseren.

Oefening

Rachid en Peter willen onderzoek doen naar de wijze waarop leraren op hun school rekening houden met niveauverschillen tussen leerlingen. Rachid wil graag beginnen met een schriftelijke enquête onder een grote groep leraren, om daarna een beperkt aantal interviews te houden. Peter wil beginnen met enkele interviews, om daarna een schriftelijke enquête onder een grote groep te houden.

Wie heeft volgens jou gelijk?

Voordat men met het construeren van een vragenlijst begint, moet men eerst goed weten over welke onderwerpen er gevraagd zal worden en wat die onderwerpen betekenen voor de doelgroep. Ook moet men van tevoren goed kunnen inschatten welke mogelijke antwoorden er kunnen zijn. Het is daarom goed om eerst een klein aantal open interviews te houden om zo in de vragenlijst beter te kunnen aansluiten bij wat er bij de respondenten leeft. Op de antwoorden uit de interviews kan men dan de antwoordalternatieven in de vragenlijst afstemmen.

Oefening

De onderwijsinspectie stelt op haar website een vragenlijst naar welbevinden bij leerlingen van het lager onderwijs ter beschikking. Die vragenlijst is het resultaat van een masterscriptie die je kunt nalezen op <http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/opdrachten/doorlichten/faq-WBV.htm>. Je vindt er ook aangepaste versies voor leerlingen van het 4de, 5de en 6de leerjaar basisonderwijs en buitengewoon basisonderwijs, voor leerlingen van het secundair onderwijs (alle onderwijsvormen, buitengewoon onderwijs en deeltijds onderwijs).

Volgende stappen zijn terug te vinden in het rapport:

- A. Onderzoeksvraag
- B. Operationalisering: definities
- C. Operationalisering: verschillende dimensies
- D. Operationalisering: beoordeelbare en meetbare criteria
- E. Uitgewerkte vragen (items) en antwoordschalen

Zet de juiste letter bij volgende fragmenten:

	Leerlingen: 4 ^{de} , 5 ^{de} , 6 ^{de} leerjaar. Het academisch zelfconcept is het beeld dat het kind heeft over het eigen schoolse kunnen.
	Het welbevinden van een kind in de basisschool is de mate waarin het kind de school beleeft vanuit zijn actuele en duurzame schoolervaringen en is multidimensioneel.
	Hoe ziet het welbevinden van de leerlingen in onze basisschool er uit?
	Het welbevinden is het resultaat van de perceptie van het kind op de dimensies tevredenheid (1), betrokkenheid (2), academisch zelfconcept (3), sociale relaties (4), pedagogisch klimaat (5).
	'de leerkrachten geven op een goede en leuke manier les'
	Nooit – meestal niet – meestal wel – altijd

STAP 2: de vragen en antwoordschalen uitwerken.

Oefening

Je wil een bevraging aan de leerkrachten ter beschikking stellen. In die bevraging kunnen leraren o.a. nagaan in welke mate de leerlingen hun deskundigheid weten te appreciëren.

Hieronder vind je een mogelijke uitwerking. Vul de items aan.

VRAAG: In welke mate waarderen de leerlingen de deskundigheid van de leraar?

Begrip	Deelaspecten	enquêtevragen of stellingen met antwoordschaal
Kennis van de leerstof		
Organiseren	Tijdsplanning	
	Gebruik van media	
Zorgen voor sfeer		

UITWERKEN VAN VRAGEN

Oefening

Welke problemen zie je bij volgende vragen?

Vragenlijst voor leerkrachten:

'Vindt u ook dat we van leerkrachten een grotere inspanning mogen verwachten bij het tot stand komen van het schoolbeleid?'

.....

In welke mate ga je akkoord met de volgende stelling:

'Er zijn erg veel en goede handboeken voor wiskunde op de markt.'

.....

'Worden er extra inspanningen gedaan of personen ingezet om ouders die u via de gewone kanalen zelden of nooit te spreken krijgt, toch te bereiken?'

.....

Vragenlijst voor ouders:

'Besteden leerkrachten voldoende aandacht aan de affectieve component van de ontwikkeling van jouw kind?'

.....

Vragenlijst voor leerlingen:

'Drinkt u nooit?'

0 neen

0 ja

.....

Bij het uitschrijven van de vragen kunnen heel wat tips meegegeven worden. Hieronder vind je de belangrijkste **aandachtspunten**.

- Stel je bij elk item de vraag of het een bijdrage levert aan het beantwoorden van de **onderzoeksvraag**. Maak keuzes om de invultijd kort te houden.
- Denk nu al aan **de verwerking van de data**: welk meetniveau beoog je? Welke achtergrondgegevens heb je nodig (graad, leerjaar, klas, onderwijsvorm, ...) om bij de analyse een vergelijking tussen verschillende groepen mogelijk te maken?
- Let op de **gebruikte taal** bij het formuleren van de items: gebruik eenvoudige zinnen, de taal van de doelgroep, één element per vraag, neutrale bewoordingen, stel verschillende vragen over één onderwerp,
- Let op **de lay-out**: gebruik tabellen, witruimte, bij de antwoordschalen zet je 'ik weet het niet' of 'niet van toepassing' los van de andere antwoordmogelijkheden.
- Kies **de gepaste antwoordschaal**: zie hieronder

Naargelang de soort vraag ga je een verschillende analysetechniek toepassen. Zo kun je **open** vragen stellen. Bijv. 'Beschrijf het gedrag van een moeilijke ouder met wie u in het huidige schooljaar te maken heeft.' Aangezien elke leraar zijn eigen verwoordingen kan gebruiken en verschillende aspecten van de probleemstelling kan belichten zal de verwerking van de antwoorden op deze vraag heel wat tijd en energie vragen. Toch zal je ook heel wat rijke informatie verkrijgen met deze vraag. Vaak wordt deze problematiek aangepakt door voorafgaand een paar interviews af te nemen waardoor je zicht krijgt op mogelijke antwoordcategorieën. Vaak is er ook geen andere mogelijkheid dan het werken met open vragen. Als je bijv. naar de hobby's van de respondent vraagt kun je moeilijk alle mogelijke hobby's oplijsten. Hou er rekening mee dat je met een schriftelijke vragenlijst niet kunt doorvragen. Daardoor kan je bij open vragen korte en weinig zeggende antwoorden krijgen. Als je vraagt naar de motieven voor het kiezen voor een opleiding als antwoord 'ouders' ziet staan, kan dit nog verschillende betekenissen hebben. Zo kan de jongere gepusht zijn door de ouders, maar kan het ook dat hij een opleiding koos omdat zijn vader ook dit beroep uitoefent en hij dit een interessant beroep vindt.

Je kan ook gebruik maken van **een halfopen vraag**. Als je vraagt welke kranten iemand leest kun je de meest populaire kranten opsommen als antwoordcategorieën, maar is het zinvol om ook de mogelijkheid 'andere: ' toe te voegen.

Daarnaast zijn **gesloten** vragen met **één** antwoord mogelijk. Bijv. 'wat is jouw geboortjaar'. Een andere mogelijkheid zijn gesloten vragen met **meerdere** antwoorden. Bijv. 'Zijn er buiten deze ouder

nog andere mensen die contact met u zoeken over het kind?’ Daarbij geef je verschillende keuzemogelijkheden. Dit veronderstelt dat je een exhaustieve lijst kunt opmaken van de mogelijke antwoorden. De verwerking van de resultaten zal bij dit soort vragen veel minder tijd vergen.

Bij **rangordevragen** wordt de respondent gevraagd om de antwoordalternatieven in **volgorde** te plaatsen. Bijv. ‘Welk van de volgende vakken studeer je het liefst?’ Zet achter het vak dat je het liefst studeert een 1, het vak daarna krijgt een 2 enz.

KEUZE VAN ANTWOORDSCHAAL EN UITWERKEN VAN ANTWOORDCATEGORIEËN

Als je werkt met gesloten vragen met antwoordcategorieën ga je die moeten bedenken. Naargelang de gekozen antwoordschaal bekom je verschillende meetniveaus die op hun beurt de analysetechnieken zullen bepalen. Het is dus belangrijk om voldoende aandacht aan de antwoordcategorieën te besteden.

Oefening

Welke problemen zie je bij volgende antwoordcategorieën?
Vragenlijst voor leerkrachten: Hoeveel tijd besteedt u aan de volgende werkvormen? Klassikale instructie of oefening ... % Groepswerk ... % Per twee ... % Individueel werk ... %
Ik zorg dat de klas geveegd wordt aan het einde van de week. ☐ helemaal mee eens ☐ mee eens ☐ niet mee eens ☐ helemaal niet mee eens
Bent u de afgelopen maand regelmatig op school gepest? ☐ nooit ☐ af en toe ☐ regelmatig ☐ vaak
Kruis het klasbeeld aan dat het meeste gelijkenis vertoont met uw klas. In mijn klas is de opstelling van tafels: ☐ in rijen ☐ U-vorm ☐ 2 groepen
Wat is je leeftijd? ☐ minder dan 20 ☐ 20-25 ☐ 25-30 ☐ meer dan 30

Bij het opstellen van de antwoordcategorieën onderscheiden we **verschillende mogelijkheden**: de grafische schaal, de ongeordende categorieën en de geordende categorieën. Bij de geordende categorieën kan je er voor kiezen om de afstand tussen de verschillende categorieën dezelfde te maken zodat je kan rekenen met de resultaten.

Hieronder vind je voorbeelden van de verschillende schalen:

1. **Grafische** schaal:

In welke mate bent u tevreden over de gehanteerde regels op de speelplaats?
Zet een kruis door het gepaste symbool.

2. **Ongeordende** categorieën:

In welke school zit uw zoon/dochter?

- ☐ VISO
- ☐ MSKA
- ☐ VTI

3. **Geordende** categorieën:

In welk leerjaar zit uw zoon/dochter?

- ☐ 1° leerjaar
- ☐ 2° leerjaar
- ☐ 3° leerjaar
- ☐ 4° leerjaar
- ☐ 5° leerjaar
- ☐ 6° leerjaar

In welke mate bent u tevreden over de gehanteerde regels op de speelplaats?
Duid het passend cijfer aan.

Helemaal ontevreden					helemaal tevreden				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Zet een kruisje in de passende kolom.

De docent:

Geeft slecht les						Geeft goed les
Weet weinig van zijn vak						Weet veel van zijn vak

Als je een vragenlijst maakt kies je de antwoordcategorieën die bij de vraag horen. In sommige gevallen ligt de keuze vast. Als je vraagt naar 'geslacht' is het duidelijk wat de antwoordcategorieën zullen zijn. Het gaat ook duidelijk over een **categorische of nominale** variabele. Als je vraagt naar de leeftijd, kun je hiervan **een ordinale variabele** maken door antwoordcategorieën aan te bieden (20-20,30-39, 40-49). Een andere mogelijkheid is om de reële leeftijd te laten noteren. Zo behoud je een **interval/ratiovariabele**. Denk hier bewust over na bij het opstellen van de vraag, want met de keuze voor ordinale antwoordcategorieën beperk je de analysemogelijkheden.

Strikt genomen zijn antwoordschalen als zeer ontevreden – ontevreden – deels ontevreden, deels tevreden – tevreden – zeer tevreden op ordinaal niveau. Je kunt immers niet zeker zeggen dat de afstand tussen zeer ontevreden en ontevreden dezelfde is als de afstand tussen ontevreden – deels ontevreden deels tevreden. Bij de paragraaf over analyse gaan we hier dieper op in.

Als je vermoedt dat de antwoordcategorieën niet volledig zijn, kun je ervoor opteren om de categorie 'andere, namelijk' toe te voegen. Dit zorgt ervoor dat de deelnemers het gevoel hebben ergens terecht te kunnen met hun antwoord. Probeer dit te vermijden want het bemoeilijkt de verwerking van de vragenlijst.

Naast de keuze voor de soort schaal, moet je ook nog nadenken over **het aantal antwoordcategorieën** waar je zal mee werken.

Het aantal antwoordcategorieën hangt af van de vraag (bijv. in welke school zit uw zoon/dochter hangt af van het aantal scholen die deelnemen aan de bevraging), en ook van de nuancering die je in het antwoord wil bereiken. Zorg er echter voor dat je niet té veel antwoordcategorieën maakt, dit zou er wel eens kunnen voor zorgen dat de deelnemer afhaakt als het geheel te ingewikkeld lijkt.

In onderzoek is er geen algemene regel die bepaalt dat het aantal antwoordcategorieën **even** of **oneven** moet zijn. Als je tegemoet wil komen aan de behoefte aan nuancering kun je voor een oneven aantal kiezen met een middelste categorie. Zo kun je een categorie opnemen met 'gedeeltelijk voor/gedeeltelijk tegen'. Als je deelnemers er toe wil brengen om een standpunt in te nemen kies je voor een even aantal categorieën. Wanneer je kiest voor een even aantal dan mag je in geen geval de middelste aanduiden met 'ik weet het niet'. Een neutrale keuze is iets anders dan 'het niet weten'. Maak duidelijk in de lay-out dat 'ik weet het niet' of 'niet van toepassing' een aparte categorie vormt. Voeg enkel de categorie 'ik weet het niet' of 'niet van toepassing' toe als je kunt aannemen dat dit noodzakelijk is. Respondenten kunnen wel eens 'vluchten' naar deze categorie omdat er dan niet hoeft nagedacht te worden.

Een goed voorbeeld zou kunnen zijn:

Vragen met passende antwoordschalen					
In welke mate ben je het eens met de volgende stellingen?	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Weet niet
De teamleden van onze school ...					
... sturen hun aanpak van activiteiten regelmatig bij.	0	0	0	0	0
... hebben een positieve houding tegenover vernieuwingen.	0	0	0	0	0
... durven experimenteren.	0	0	0	0	0
... hebben een flexibele houding.	0	0	0	0	0
... bieden weinig weerstand bij vernieuwingen.	0	0	0	0	0
... leren uit het verleden.	0	0	0	0	0
... streven voortdurend naar kwaliteitsverbetering.	0	0	0	0	0
Hoe zou je de wenselijkheid voor verandering wat het geheel van de bovenstaande stellingen betreft omschrijven?	0 geen wens tot verandering 0 beperkte wens tot verandering 0 sterke wens tot verandering				

STAP 3: de vragenlijst samenstellen en uittesten.

Denk kritisch na over **de volgorde van de vragen**. Het kan zinvol zijn om items die hetzelfde thema bevragen NIET na elkaar te plaatsen. Het kan dat je een bepaalde antwoordtendens creëert waarbij de bevroegden de vraag niet meer nalezen. Algemeen stelt men echter dat je beter vragen over hetzelfde thema na elkaar zet.

Test zeker ook de vragenlijst vooraf uit bij enkele leden van de doelgroep. Bij de proefafname kunnen volgende vragen gesteld worden:

- Hoe lang heb je erover gedaan om de vragenlijst in te vullen?
- Zijn de instructies duidelijk?
- Zijn de vragen helder en een eenduidig?
- Kun je je antwoorden kwijt?
- Vind je de vragenlijst overzichtelijk?
- Heb je belangrijke vragen gemist?

STAP 4: de bevraging organiseren en opvolgen.

Het aantal deelnemers binnen een school is eerder beperkt, vandaar dat men in onderwijskundig onderzoek stelt dat je naar een hoog aantal deelnemers moet streven. Een deelname van 80% (of 70% in grote scholen) zou moeten haalbaar zijn. Je moet in ieder geval nagaan of de **uitval** al dan niet systematisch is (zie hierboven).

Je kan overwegen om **een collectieve bevraging** bij leerlingen of leerkrachten te organiseren. Dit verhoogt in ieder geval het aandeel deelnemers. Maak werk van een sensibiliserende aankondiging en herinner de niet-deelnemers (zie hierboven).

Je kan er voor kiezen om een bevraging digitaal af te nemen.

Oefening

Bedenk enkele voor- en nadelen van een digitaal afgenomen bevraging.

.....

.....

.....

.....

Bij het digitaal bevragen van deelnemers kun je gemakkelijk een bepaalde 'routing' in de vragen steken. Indien de deelnemers een bepaalde antwoordcategorie kiezen, kun je ze automatisch naar de volgende passende vraag laten gaan. Je kan ze ook 'dwingen' om bepaalde vragen te beantwoorden. Zo kun je ervoor zorgen dat ze de enquête niet kunnen versturen als ze bepaalde (voor jou belangrijke) vragen niet beantwoorden. Je kan bij een aantal toepassingen laten bijhouden wie al meegewerkt heeft aan de enquête en wie niet. Op die manier kun je automatisch herinneringen laten versturen. Een laatste groot **voordeel** is het feit dat je niet zelf alle antwoorden moet overnemen. Je kunt uw data naar Excel laten exporteren waardoor je automatisch een datamatrix met ruwe data bekomt.

Heel wat mensen krijgen dagdagelijks allerlei reclame, mails en bevragingen in hun mailbox. Dit zorgt ervoor dat je misschien wel een lagere responsrate bekomt bij online bevragingen. Het is ook belangrijk dat je goede instructies meegeeft bij de online enquête. Bij heel wat toepassingen moeten deelnemers voor het sluiten van het venster op de knop 'versturen' klikken. Doet men dit niet, dan heeft de respondent niet deelgenomen, hoewel hij de enquête wel heeft ingevuld. Je moet je natuurlijk ook afvragen of je niet systematisch een bepaalde doelgroep verliest als je online bevrageet. Bij het kiezen voor een digitale of schriftelijke bevraging kun je met deze voor- en **nadelen** rekening houden.

Als je de keuze maakt voor het online bevragen dan zijn een heel aantal gratis tools op internet te vinden. Bij het zoeken kun je **volgende criteria** nagaan:

- Kun je bijhouden (via unieke inlogcodes per respondent) wie al heeft deelgenomen en wie niet in functie van het sturen van herinneringen?
- Kun je een routing inbouwen?
- Kun je respondenten verplichten om op bepaalde (open) vragen te antwoorden?
- Kun je exporteren naar Excel en krijg je dan de ruwe data (nog niet verwerkt in grafieken)?
- Kun je alle 'soorten' vragen die jij wenst te gebruiken erin steken?
- Is de toepassing gratis/betalend? Wordt er reclame meegestuurd?
- Ben je beperkt in het aantal respondenten/ in het aantal vragen?

Hieronder zie je een paar **veel gebruikte gratis toepassingen** om online bevragingen te organiseren. Het is niet de bedoeling om een standpunt in te nemen, onderstaande opsomming is enkel een mogelijke inspiratiebron. Misschien laat jouw elektronische leeromgeving het ook toe om bevragingen op te zetten.

4.

Analyse van de resultaten van de bevraging.

a. Voorbereiding van de analyses

Als basis voor de analyse van de resultaten maak je een Excel werkblad aan (zie namiddagssessie 'basis' plenaire studiedag 1). We maken het best twee tabbladen aan. In één tabblad vind je de **datamatrix**. Hierbij voorzie je voor elk ingevuld enquêteformulier een rij en voor elke vraag een kolom. De datamatrix is dus een overzicht van alle ruwe gegevens.

Als je online bevestigingen afneemt exporteer je de data naar Excel. Als je schriftelijke bevestigingen afneemt zul je dit handmatig moeten ingeven. Let er op dat je nog niet clustert, of nog dat je voor elke enquête elke ingevulde score overneemt.

Gebruik een tweede tabblad voor het **codeerschema** waarin je nauwgezet aangeeft op welke manier je de gegevens weergeeft. Je beschrijft de variabele en geeft aan welke naam je aan de variabele geeft. Daarnaast noteer je welke waarden de variabele kent en welke code je aan de waarde toekent. Noteer ook van welk meetniveau de variabele is. Bij de vraag 'In welke klas zit je?' werden de antwoordcategorieën in de enquête opgelijst. Bij de voorbereiding van de analyse ken je codes toe 1Aa=1 1Ab=2 1Ba=3 1Bb=4. Het is ook mogelijk dat je voorafgaand niet alle antwoordcategorieën hebt opgelijst. Bij de vraag 'wat is jouw nationaliteit?' is dit mogelijk. Ook nu ga je codes toekennen op basis van de ingevulde antwoorden, bijv. België = 1 Nederland = 2 Frankrijk = 3 Turkije = 4.

Soms ga je de **codes ompolen** voor je start met de analyses. In een lerarenbevestiging waarin de doelmatigheid in de omgang met de ouders wordt bevestigd komen volgende stellingen voor, de leraren geven aan in welke mate ze het eens zijn met de stellingen.

Geef aan in welke mate u het eens bent met de volgende stelling. Omcirkel het passende cijfer. 1 = helemaal niet mee eens 2 = oneens 3 = mee eens 4 = helemaal mee eens				
A. Ik heb er moeite mee om mijn emoties onder controle te houden als ik een conflict heb met ouders.	1	2	3	4
B. Als er iets verkeerd gaat in de klas, wat dat dan ook is, dan denk ik negatief over mezelf.	1	2	3	4
C. Ik kan zelfs met de moeilijkste ouder een goede relatie opbouwen.	1	2	3	4
D. Ik heb positieve eigenschappen die me helpen als er sprake is van een probleem met een ouder.	1	2	3	4
E. Ik raak geërgerd als een ouder mijn advies herhaaldelijk niet serieus neemt.	1	2	3	4
F. Ouders kwetsen mij door expres mijn aanwijzingen niet op te volgen.	1	2	3	4

De vragen proberen allemaal hetzelfde begrip te meten: 'negatieve gevoelens in de omgang met ouders'. Bij de eerste vraag betekent 4 dat de deelnemer veel negatieve gevoelens heeft, 1 weinig of geen negatieve gevoelens. Of nog: hoe hoger de score hoe negatiever de gevoelens. Dit geldt ook voor de vragen B, E, F. Bij de vragen C, D betekent een hogere score een positiever gevoel. Deze vragen moeten voor de analyse omgescoord worden. 1 → 4 2 → 3 3 → 2 4 → 1. Op die manier zijn alle vragen in dezelfde richting gescoord: hoe hoger de score, hoe negatiever het gevoel.

Wat doe je met vragen die niet zijn ingevuld? Bij **'missing values'** zet men vaak het getal 99 of men zet een spatie. Het voordeel van de spatie is dat Excel dit standaard ziet als een ontbrekende waarde en bijv. bij het berekenen van gemiddeldes niet meeneemt.

Als je klaar bent met ingeven van de data, **controleer je eerst de ingave**. Het kan dat je bijv. 11 hebt getikt ipv 1 bij geslacht. Doe dit voor je start met de analyses.

b. Analyseren van frequenties

Voor de verwerking van de resultaten kun je gebruik maken van de functie 'invoegen draaitabel' in Excel om frequentie- en verschilvragen te beantwoorden. Je kan ook heel eenvoudig grafieken maken in Excel vanuit de aangemaakte tabellen. Hierbij kan je één of meerdere variabelen beschrijven. De uitleg hierover vind je terug in de cursus bij de eerste studiedag, namiddagsessie-basis. Bij het analyseren van gegevens van vragenlijsten komen soms bijkomende moeilijkheden. We gaan hieronder op die moeilijkheden dieper in.

We kunnen een onderscheid maken tussen **enkele keuze vragen** en vragen **met meerdere keuze mogelijkheden**.

Een voorbeeld van een enkele keuze vraag is:
In welk leerjaar zit je?

- ☐ 1ste leerjaar
- ☐ 2de leerjaar
- ☐ 3de leerjaar
- ☐ 4de leerjaar
- ☐ 5de leerjaar
- ☐ 6de leerjaar

Een voorbeeld van een vraag met meerdere keuzemogelijkheden is:
Wat is jouw reden om naar de leraarskamer te komen tijdens de pauzes? (Je mag meerdere keuzerondjes aanduiden.)

- ☐ Om koffie te drinken
- ☐ Om afspraken over mijn vakgebied te maken met collega's
- ☐ Voor een gezellige babbel
- ☐ Om het informatiebord te lezen
- ☐ Om tot rust te komen

Oefening

Bedenk zelf een voorbeeld van een enkele keuze vraag:

.....

Bedenk zelf een voorbeeld van een vraag met meerdere keuzemogelijkheden:

.....

Oefening

Ontwerp hieronder een tabel waarin je de (fictieve) frequenties weergeeft voor

In welk leerjaar zit je? (er zitten 60 kinderen op school).

Wat is jouw reden om naar de leraarskamer te gaan? (er werken 60 leerkrachten op school).

Je merkt dat het heel eenvoudig is om de **enkele keuze vraag** te analyseren en te interpreteren. Je kan gemakkelijk het aantal leerlingen van het eerste jaar bepalen, en op basis daarvan kun je nagaan hoeveel procent van de respondenten in het eerste leerjaar zitten (**analysemethode 1**). Het is ook eenvoudig om categorieën samen te voegen (**analysemethode 2**). Zo kun je snel bepalen hoeveel (of welk percentage) van de deelnemers in de eerste graad zitten door de aantallen van het eerste en tweede leerjaar samen te tellen. Via Excel kun je ook twee variabelen combineren. Je kunt via draaitabellen Excel laten uitrekenen hoeveel jongens er in het eerste jaar zitten. Je combineert twee variabelen 'geslacht' en 'leerjaar' in een draaitabel (**analysemethode 3**).

Wat doe je echter met de vraag met meerdere keuzemogelijkheden? Is het zinvol om het aantal keer dat 'koffie drinken' werd gekozen af te zetten tov het totaal aantal leerkrachten?

Reden	Aantal keer gekozen
Koffie drinken	44
Afspraken met collega's	20
Gezellige babbel	35
Informatiebord lezen	35
Tot rust komen	40
	174

Bij meerdere keuze vragen kun je elke antwoordmogelijkheid beschouwen als een enkele keuze vraag, met twee antwoordmogelijkheden, aangekruist of niet aangekruist. Je kunt dit als volgt verder bekijken:

Reden	Aantal keer gekozen	Aantal keer niet gekozen	Totaal aantal lkr
Koffie drinken	44	16	60
Afspraken met collega's	20	40	60
Gezellige babbel	35	25	60
Informatiebord lezen	35	25	60
Tot rust komen	40	20	60

Zo kun je nagaan wat het meest gekozen, of het minst gekozen werd. Zo kun je **analysemethode 1** toepassen, je bekijkt de frequenties waarmee de verschillende antwoordmogelijkheden al dan niet gekozen werden. Je kan ook percentages uitrekenen. Hier moet je echter opletten bij de interpretatie. Zo kun je zeggen dat 35/60 of 58% van de leraren naar de leraarskamer komen voor een gezellige babbel, *naast andere keuzemogelijkheden*. Van alle gegeven antwoorden heeft 35/174 of 20% voor 'gezellige babbel' gekozen.

Als je **analysemethode 2** wil toepassen, dan combineer je verschillende antwoordcategorieën. Zo kun je 'koffie drinken', 'gezellige babbel', 'tot rust komen' samennemen als 'persoonlijke redenen' enerzijds, en 'afspraken met collega's' en 'informatiebord lezen' als 'professionele redenen' anderzijds. Ook hier moet je opletten met het maken van percentages.

Reden	Aantal keer gekozen	Aantal keer niet gekozen
Persoonlijke redenen Koffie drinken Tot rust komen Gezellige babbel	119	61
Professionele redenen Informatiebord lezen Afspraken met collega's	55	65

Ook bij meerdere keuze mogelijkheden kun je variabelen combineren (**analysemethode 3**). Zo zou je 'redenen voor leraarskamer' kunnen bekijken naar geslacht, naar graad waarin leerkrachten les geven, naar vakgebied, ...

c. Analysetechnieken afstemmen op vragen en antwoordschalen.

Hou rekening met de gemaakte keuzes bij het opstellen van de vragen en de antwoordschalen als je start met het analyseren.

Bij antwoordschalen die horen bij nominale variabelen (geslacht: man – vrouw) kun je enkel de drie bovenstaande analysetechnieken toepassen. Bij ordinale variabelen (in welk leerjaar zit je?) kun je de drie bovenstaande analysetechnieken toepassen en de mediaan, kwartielen en interkwartielbereik bepalen. Bij ratio- intervalvariabelen (noteer jouw leeftijd) kun je de drie bovenstaande analysetechnieken toepassen, maar ook gemiddelde en standaarddeviatie uitrekenen.

	modus	mediaan interkwartielbereik	gemiddelde standaarddeviatie
Nominaal of categorisch	X		
ordinaal	X	X	
kwantitatief (interval/ratio)	X	X	X

Strikt genomen zijn **antwoordschalen als zeer ontevreden – ontevreden – deels ontevreden, deels tevreden – tevreden – zeer tevreden** op ordinaal niveau. Je kunt immers niet zeker zeggen dat de afstand tussen zeer ontevreden en ontevreden dezelfde is als de afstand tussen ontevreden – deels ontevreden deels tevreden. Er zit enkel een orde in de antwoorden. Dit zou dus betekenen dat je niet kunt rekenen met de getallen die je aan de categorieën toekent (zeer ontevreden = 1, ontevreden = 2, ...) Dit lost men in écht onderzoek vaak op door een totaalscore of een gemiddelde score van een aantal items rond de tevredenheid over één aspect te berekenen. Die totaalscores of gemiddelde scores worden als interval/ratio scores beschouwd en laten verdere berekeningen toe. Voor praktijkonderzoek bestemd voor scholen is dit misschien een té strikte regel. Je kunt bij goed geformuleerde schaalvragen er van uitgaan dat de afstand tussen de verschillende punten dezelfde is. Dit laat je toe om aantallen en percentages van elke categorie te bekijken, samenvoegen en combineren van variabelen als analysetechnieken te gebruiken, maar ook mediaan, gemiddelde en standaarddeviatie uit te rekenen.

Oefening

Verbind de verschillende analysetechnieken met de voorbeeldvragen.

- A. Berekenen van gemiddelde, mediaan en standaardafwijking
- B. Kwalitatieve analysetechnieken: tekstfragmenten of antwoorden analyseren, passende labels of categorieën bedenken, antwoorden van dezelfde labels samenbrengen.
- C. Frequenties en proporties bepalen

Analyse Techniek	Item en antwoordschaal												
	'Hoeveel leerlingen met extra remediëringsoopdrachten voor wiskunde zitten er in jouw klas?'{vragenlijst voor klassenleraren}												
	'Wat zijn de drie belangrijkste tips die je startende leerkrachten in de eerste graad wil meegeven voor het omgaan met ADHD leerlingen?'												
	'Hoeveel glazen alcoholhoudende drank heb je deze week gedronken?'												
	In welke mate ga je akkoord met de volgende stelling 'De leerkracht moet vooral kansen scheppen zodat kinderen zelf kunnen leren' Omcirkel het passende cijfer. <table><tr><td>Helemaal oneens</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>helemaal eens</td></tr><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td></td></tr></table>	Helemaal oneens					helemaal eens	1	2	3	4	5	
Helemaal oneens					helemaal eens								
1	2	3	4	5									
	'Wat is jouw geslacht?'												
	'In welk leerjaar zit jouw zoon/dochter?'												
	'Hoeveel leerlingen beschouw je als jouw vriend/vriendin?'												

Hoe je van de analyse van gegevens komt tot conclusies en hierover rapporteert wordt besproken in de derde studiedag.

STAPPENPLAN VOOR HET ORGANISEREN VAN EEN BEVRAGING

STAP 1 DE BEGRIPPEN UIT DE UITGANGSVRAAG OPERATIONALISEREN

1. Maak een tabel. Noteer boven de tabel de (deel)vragen die je wil beantwoorden door het afnemen van een bevraging.
2. Stel een lijst samen met de belangrijkste begrippen die betrekking hebben op dit doel. Die begrippen kun je halen vanuit de literatuur of vanuit het brainstormen met collega's. Het is ook mogelijk dat je voorafgaand leden uit de doelgroep interviewt over het onderwerp. Op die manier kun je beter zicht krijgen op de betekenisgeving en dimensies van de begrippen bij de doelgroep. Je noteert die begrippen in de linker kolom, deelaspecten noteer je in de tweede kolom.

STAP 2 DE VRAGEN EN ANTWOORDSCHALEN UITWERKEN

3. Zet de begrippen en deelaspecten om in stellingen of enquêtevragen; kies een passende schaal. Lees de vragen na, gebruik hierbij onderstaande checklist.
4. Denk na over een geschikte introductie (motiveren van de doelgroep, instructies meegeven)

STAP 3 DE VRAGENLIJST SAMENSTELLEN EN UITTESTEN

5. Breng een geschikte ordening aan.
6. Verzorg een aantrekkelijke lay-out.
7. Controleer de afnametijd, hou het redelijk!
8. Leg je instrument voor aan anderen. Test het ook uit bij de doelgroep.

STAP 4 DE BEVRAGING ORGANISEREN EN OPVOLGEN

9. Neem je de bevraging op papier of online af?
10. Welk moment is het meest geschikte moment?
11. Hoe bereik je zoveel mogelijk respondenten?
12. Wie neemt af? Is het nodig om instructies te voorzien voor wie de bevraging (collectief) afneemt? Wie verzamelt de resultaten?

CHECKLIST

VIND JE DE NOODZAKELIJKE ELEMENTEN IN DE INTRODUCTIE?

- ☐ Vermeld het belang en de doelstellingen van de bevraging. Waarvoor ga je de resultaten van de bevraging gebruiken?
- ☐ Hoe ga je om met de resultaten: kun je vertrouwelijkheid / anonimiteit waarborgen?
- ☐ Hoe lang duurt het invullen?
- ☐ Is er een mogelijkheid om uitleg te vragen?
- ☐ Zorg voor een algemene taakomschrijving. Vergeet belangrijke instructies niet, zeker bij een online bevraging (bijv. druk op de knop 'verzenden' vooraleer je het venster sluit)

VOLDOEN DE VRAGEN AAN DE RICHTLIJNEN VOOR EEN GOEDE VRAAG?

- ☐ **Hanteer begrijpelijk taalgebruik:** afhankelijk van onderzoeksgroep, vermijd te moeilijke woorden en te lange zinnen, definieer de begrippen indien nodig.
- ☐ **Formuleer concrete vragen**

Vb. Gaat u wel eens naar de bioscoop? Beter: Bent u deze maand naar de bioscoop geweest?

- ☐ **Vermijd vage telwoorden** zoals 'af en toe', 'soms', 'vaak', etc.

Vb. Differentiatie: in welke mate maakte u voor het wiskundeonderricht van de voorbije lesweek gebruik van volgende strategieën en opdrachten?

	Nooit	Af en toe	Soms	Vaak
--	-------	-----------	------	------

Beter:

	Kwam niet aan bod	1 of 2 keer	3 of 4 keer	5 keer of meer
- verlengde instructie voor een deel van de klas				
- remediërende instructie voor een deel van de klas				

- ☐ **Vermijd dubbele negaties**
- ☐ **Stel neutrale vragen**

Vb. Beter: 'Heeft u wel eens seksueel contact met iemand anders dan uw echtgenoot?'

Dan: 'Bedriegt u uw vrouw wel eens met een ander?'

- ☐ **Stel één vraag tegelijk**

Vb. "Er zijn erg veel en goede handboeken voor wiskunde op de markt."

Beter: opsplitsen in twee items die apart gescoord worden:

Er zijn veel handboeken voor wiskunde op de markt.

Er zijn goede handboeken voor wiskunde op de markt.

- ☐ **Vermijd vooronderstellingen**

Vb. Beter: 'Zijn er ouders die u via de gewone kanalen toch zelden of nooit te spreken krijgt? _ nee _ ja

Indien ja, worden er extra inspanningen gedaan of personen ingezet om die toch te bereiken?'

Dan: 'Worden er extra inspanningen gedaan of personen ingezet om ouders die u via de gewone kanalen zelden of nooit te spreken krijgt, toch te bereiken?'

- ☐ **Wees voorzichtig met voorbeelden**
- ☐ **Stel verschillende vragen over één onderwerp.**

KIES GESCHIKTE ANTWOORDCATEGORIEËN

- ☐ **De antwoordcategorieën moeten volledig zijn**
- ☐ **De antwoordcategorieën moeten elkaar uitsluiten**
- ☐ **De antwoordcategorieën moeten evenwichtig verdeeld zijn, ook visueel**
- ☐ **Bepaal het aantal antwoordcategorieën op basis van:**
 - gewenste precisie, hanteerbaarheid voor respondenten, even of oneven aantal
- ☐ Denk na of de categorie 'ik weet het niet' of 'niet van toepassing' noodzakelijk is.
- ☐ **Bepaal rangordening antwoordcategorieën, gewoonlijk is links het minst, het laagst, het negatiefst.**

CONTROLEER OPBOUW EN VORMGEVING

- ☐ eerste vragen die eerder gemakkelijk én interessant zijn.
- ☐ vragen per onderwerp groeperen of chronologisch ordenen en afzonderlijk inleiden (evt. begrip uitleggen)

Vb. 'Hieronder vindt u een aantal uitspraken over uw concrete klaspraktijk. Gelieve voor elke vraag aan te geven in hoeverre de inhoud op u van toepassing is.'

- ☐ vaak van breed en algemeen naar smal en specifiek (trechter)
- ☐ vragen i.v.m achtergrond (persoonlijke kenmerken) zet je helemaal vooraan of achteraan
- ☐ bedreigende vragen zet je beter in 2de helft van vragenlijst
- ☐ routing

Vb. 'Voor hoeveel anderstalige kinderen in uw klas van het vierde leerjaar vormt het Nederlands (spreken/begrijpen) een belemmering voor het leren? ... Indien er géén dergelijke kinderen in uw klas zitten, ga direct door naar vraag 9.'

- ☐ Lay-out: aantrekkelijk, verzorgd, eenvoudig, overzichtelijk, luchtig, uniform

BIBLIOGRAFIE

- Baarda, B., Bakker, E., van der Hulst, M., Fischer, T., Julsing, M., van Vianen, R., de Goede, M. (2014). *Basisboek methoden en technieken. Kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Ponte, P. (2012). *Onderwijs en onderzoek van eigen makelij. Onderzoek met en door leraren*. Boom: Lemma.
- Vanhoof, J., Van Petegem, P. (2009). *Zelfevaluatie als motor voor schoolontwikkeling. Succesfactoren en valkuilen*. Mechelen: Plantyn.
- Van Der Donk, C., & Van Lanen, B. (2012). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Van Peet, A.A.J., Everaert, H.A.M. (2009). *Lessen in onderzoek. Onderzoek in de onderwijspraktijk*. Amersfoort: Agiel.
- Van Velzen, J. (2010). *Onderwijsonderzoek. Van onderzoek naar leren*. Antwerpen: Garant.
- Onderzoeksrapport Ludo De Lee en Ilse Devolder. (n.d.). Retrieved 1217, 2014, from onderwijsinspectie: <http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/opdrachten/doorlichten/faq-WBV.htm>
- Vanhoof, J. (2011). *Van onderzoeksvraag naar dataverzameling. Onderzoeksmethodologie ingepast in schoolontwikkeling*.
- Vanhoof, S. (2013). *Leerplannen systematisch bevragen: van praktijkvraag naar onderzoeksinstrument*. Vorming VVKSO 23 april 2013.